

Tisztelt Alkotmánybíróság!

Alulírott dr. Pető Márk ügyvéd

jogi képviselőjeként az Alkotmánybíróság hiánypótlásra való felhívására az alábbi

nyilatkozatot

terjesztem elő a IV/696-1/2021. számú ügyben.

A t. Alkotmánybíróság hiánypótlásra felszólító tájékoztatása szerint az indítványozók nem jelölték meg kellő egyértelműséggel a megsértett alapjogot, és nem indokolták kellő alkotmányjogi érvekkel alátámasztva azt, hogy a sérelmezett Bírói Döntés az ügyfelek alapjogát mennyiben és miért sérti.

Tájékoztatjuk a t. Alkotmánybíróságot, hogy az alkotmányjogi panaszunkban előadott valamennyi érvünket változatlan formában fenntartjuk.

I. Megsértett alapjog:

A sérelmezett Bírói Döntés az indítványozók **családi élethez (családi együttéléshez) való, az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében garantált alapvető jogát** sértette meg.

II. Alapjogi indokolás:

1. **A Bírói Döntés azzal sértette meg az indítványozók családi együttéléshez való alapjogát, hogy alaptörvény-ellenes (contra constitutionem) jogalkalmazása folytán nem orvosolta az indítványozók családi együttéléshez való alapjogának sérelmét**
2. Az alapjogsérelem abban állt, hogy a gyámhatóság - jogerős közigazgatási bírósági ítélettel igazolt módon - megalapozatlan, törvénytörő határozatokat hozott, vagyis VI. r. indítványozó esetében jogellenesen rendelte el, míg III-V. r. indítványozók esetén jogellenesen tartotta fenn a nevelésbe vételüket, ami azt eredményezte, hogy majd másfél éven keresztül indokolatlanul és jogellenesen éltek egymástól elválasztva a családtagok. A jogellenes elválasztás a családtagok családi együttéléshez való alapjogát sértette meg. **A támadott ítélet pedig orvosolatlanul hagyta ezt a jogsérelmet.**
3. A családi együttéléshez való jog mint a magánélethez való jog részeleme azt garantálja, hogy az állam indokolatlanul nem avatkozik abba bele, és a gyermekek a szüleikkel, míg a szülők a gyermekeikkel együtt élhetnek. Hiszen az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlatában megfogalmazott – a magánélet fogalmának esszenciáját jelentő, általános érvényű – megállapítását a mai napig fenntartja, miszerint a magánszféra lényegi fogalmi eleme, hogy az érintett akarata ellenére mások oda ne hatolhassanak be, illetőleg be se tekinthessenek [36/2005.

(X. 5.) AB határozat, ABH 2005, 390, 400.]. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában a gyermekek szülőktől való hatósági elválasztása egyértelműen a VI. cikkben garantált jogokat érinti, korlátozza (ld. pl. a 3018/2016. (II. 2.) AB határozat [38] bekezdését).

4. Az Alkotmánybíróság 3067/2021. számú határozata összegzi a magánszférával kapcsolatos joggyakorlatot, eszerint a VI. cikk szerinti magánszférához való jog nem szűkül le az intimszféra védelmére, hanem kiterjed a szülő és a gyermek közötti kapcsolattartás jogára és a magánszféra megélésének helyszínére, a családi otthon védelmére is (ld. a határozat 18-19. bekezdéseit). Ráadásul a VI. cikk másik fordulata, a családi élet védelme külön is védi a családi kapcsolatok beavatkozásmentes megéléséhez való jogot.
5. A családi élet, családi kapcsolatok, szülő-gyermek kapcsolat védelme következik még az Alaptörvény L) cikkéből és a XVI. cikkéből is, miszerint a gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz. Ez csak a szülői gondozáson keresztül tud megvalósulni. A gyermek egészséges fejlődése szempontjából meghatározó a szülők együttes jelenléte és támogatása, az, hogy a gyermek mindkét szülőjét maga mellett tudhassa, rájuk számíthasson, és mindkettőjüktől megkapja a fejlődéséhez szükséges védelmet és gondoskodást. Szintén kiegészíti a VI. cikk szerinti, családi kapcsolatokhoz való jog tartalmát a XVI. cikk azon fordulata, hogy a szülőknek joguk van a gyermeküket - hagyományaik, szokásaik, anyagi lehetőségeik, társadalmi helyzetük szerint - nevelni és gondozni, amely nevelés és gondozás is a folyamatos kapcsolat során biztosítható csak (ld. a határozat 22-23. bekezdéseit).
6. Ezt a jogot csak a gyermekek súlyos veszélyeztetettsége esetén korlátozhatja az állam, de az ügyben jogerős közigazgatási bírósági döntés mondta ki, hogy súlyos veszélyeztetettség már nem állt fenn, a családtagok mégis az állami hatóság jogellenes határozatainak betudhatóan egymástól elszakítva kellett élniük. Az alapjogsérelem tehát igazoltan bekövetkezett. A bíróság pedig Bírői Döntésében nem orvosolta ezt az alapjogsérelemet, hiszen az erre vonatkozó keresetet elutasította.
7. Az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdés szerint az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége. Az I. cikk (3) bekezdése szerint alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.
8. A 3145/2018. (V. 7.) AB határozat [66] bekezdésében emlékeztet, hogy az államnak az alapvető jogok védelmére vonatkozóan tevőleges védelmi kötelezettsége áll fenn [Alaptörvény I. cikk (1) bekezdés]. Ezzel összefüggésben az Alaptörvény 28. cikkének első mondata („[a] bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik”) a bíróságok – mint az igazságszolgáltatási funkció ellátásán keresztül állami hatalmat gyakorló közhatalmi szervek – kötelezettségévé tette, hogy az alapjogokat [a magánjog alanyai közötti viszonyokban is] érvényre juttassák. Ezzel a bíróságok ítélkező tevékenysége ténylegesen is alkotmányjogilag kötötté vált, tevőleges védelmi kötelezettségük keletkezett az alapjogvédelem terén. A [67] bekezdés szerint pedig: Az Alaptörvény említett rendelkezései tehát azt a kötelezettséget róják a bíróságokra, hogy az elbírálandó ügyek alkotmányjogi aspektusát, alapjogi relevanciáját felismerjék, az érintett alapvető jogok tartalmát feltárják, és erre tekintettel értelmezzék és alkalmazzák konkrét jogvitákban a jogszabályokat.

Amint az Alkotmánybíróság azt az alkotmányjogi panasz jogintézményével összefüggésében kifejtette: '[a] bírói döntések alkotmányossági felülvizsgálatát lehetővé tevő alkotmányjogi panasz (Abtv. 27. §) az Alaptörvény 28. cikkének érvényesülését szolgáló jogintézmény. Ilyen panasz alapján az Alkotmánybíróság a bírói döntésben foglalt jogértelmezés Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálja, azt, hogy a jogszabály alkalmazása során a bíróság az Alaptörvényben biztosított jogok alkotmányos tartalmát érvényre juttatta-e. Ha a bíróság az előtte fekvő, alapjogilag releváns ügy alapjogi érintettségére tekintet nélkül járt el, és az általa kialakított jogértelmezés nem áll összhangban e jog alkotmányos tartalmával, akkor a meghozott bírói döntés alaptörvény-ellenes' {3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [18]; 13/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [30]}."

9. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint továbbá a bírósági jogalkalmazás során az érintett alapvető jogok lényeges tartalma nem üresíthető ki, és az alapvető jogoknak az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdéséből fakadó védelmi kötelezettségét biztosítani kell (ld. a fent idézett határozat [70] bekezdés végét).
10. Márpedig az indítványozók ügyében a bíróság elmulasztotta az ügy alapjogi relevanciájának felismerését még annak ellenére is, hogy az indítványozók erre a per során visszatérően hivatkoztak, és ezáltal elmulasztotta az alapjogvédelmet. Amennyiben a rendes bíróság figyelembe vette volna a per alapjogi érintettségét, úgy nem indulhatott volna ki - tévesen - a személyiségi jogi per objektív szabályai helyett a közigazgatási jogkörben okozott kártérítés bírói joggyakorlatából, vagyis abból, hogy a mérlegelési jogkörben hozott döntéssel okozott jogsértés csak akkor állapítható meg, ha kirívó jogértelmezési hiba történt a hatóság oldalán.
11. Hanem ebben az esetben abból kellett volna kiindulnia, hogy az indítványozóknak az Alaptörvény VI. cikkben garantált magánélethez, azon belül a családi együttéléshez való jogát a közigazgatási bíróság által elbírált gyámhatósági határozatok - a fent idézett AB határozatok tükrében - egyértelműen érintették és korlátozták, hiszen arra vezettek, hogy a családtagok majd másfél évig nem élhettek együtt. Ezek után pedig meg kellett volna állapítsa, hogy ennek a jogkorlátozásnak nem volt törvényi alapja és ez az alapjogkorlátozás nem szolgálta más alapvető jog érvényesülését, hiszen a gyermekek súlyos veszélyeztetettsége a családi környezetben a közigazgatási bíróság jogerős ítélete szerint megszűnt, ezért találta jogellenesnek a közigazgatási bíróság a gyermekek nevelésbe vételét fenntartó (illetve elrendelő) határozatokat. Innentől pedig a jogkorlátozás nem lehetett sem szükséges, sem arányos, vagyis az alapjogkorlátozás alaptörvény-ellenes volt.
12. Az alapjogsértés egyben személyiségi jogsértést is megvalósított, hiszen a Ptk. 2:43. § b) pontja alatt nevesíti a magánélethez való jogot személyiségi jogként, ez adja az alapját az Alaptörvény VI. cikk személyiségi jogi perben történő érvényesítésének állami szerv jogsértése esetén. Márpedig a személyiségi jogsértés megállapítása nem szubjektív, felróhatóság alapú felelősségen alapul, hanem objektív felelősségen [ld. 2:51. § (1) a)]. A Ptk. egyben teljesen egyértelművé teszi [ld. 2:51. § (2)], hogy a személyiségi jogsértés objektív szankciói közigazgatási jogkörben okozott személyiségi jogsértés esetén is irányadók és alkalmazandók. A bíróság azonban a törvény rendelkezéseivel ellentétesen ezeket a szabályokat nem alkalmazta, helyettük a felperesek által jogalapként meg sem jelölt Ptk. 6:548. § szakaszt alkalmazta, ami az alapjogi szükségességi-arányossági tesztnél a jogsérelmet okozó állami szerv szempontjából jóval enyhébb, az alapjogsértést elszenvedő indítványozók szempontjából pedig jóval szigorúbb teszt (kirívó jogértelmezési hiba) alkalmazásához, egyben a nyilvánvaló alapjogsérelem

orvosolatlanul maradásához, és ezáltal *contra constitutionem* jogértelmezéshez vezetett.

13. A téves jogalkalmazás révén a rendes bíróság nem magából a jogsértésből indult ki, ahogy azt az alapjogi teszt megkövetelné, hanem a jogsértő felelősségének szintjéből, ami ellentétes az Alaptörvény I. cikk (1) és (3) valamint VI. cikk (1) bekezdésével. Alapjogok megsértése esetén, ha megtörtént az alapjog korlátozása és azonosítható az az állami szerv, amelynek az betudható (az állami szerv magatartásával okozati összefüggésben következett be az alapjogsérelem), akkor az alapjogi teszt alkalmazásának van már csak helye, az állami szerv felróhatósága vizsgálatának nincs. Ugyanígy kell eljárni a személyiségi jogsértés objektív felelősségi szabályai alkalmazásakor.
14. Az Emberi Jogok Európai Egyezményének (EJEE) 1. cikke szerint a Magas Szerződő Felek biztosítják a joghatóságuk alatt álló minden személy számára a jelen Egyezmény I. fejezetében meghatározott jogokat és szabadságokat. Az I. fejezet 8. cikke szerint 1. Mindenkinek joga van arra, hogy magán- és családi életét, lakását és levelezését tiszteletben tartsák. 2. E jog gyakorlásába hatóság csak a törvényben meghatározott, olyan esetekben avatkozhat be, amikor az egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság, a közbiztonság vagy az ország gazdasági jóléte érdekében, zavargás vagy bűncselekmény megelőzése, a közegészség vagy az erkölcsök védelme, avagy mások jogainak és szabadságainak védelme érdekében szükséges.
15. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) joggyakorlata szerint a családi élethez való jognak esszenciális eleme a családi együttéléshez való jog, amely révén a családi kapcsolatok kibontakozhatnak (*Marckx v. Belgium*, § 31) és a családtagok élvezhetik egymás társaságát. (*Olsson v. Sweden* (no. 1), § 59). Az EJEB szerint bár a 8. cikk nem tartalmaz kifejezett eljárásjogi követelményeket, a családi együttéléshez való jogot érintő döntéshozatali eljárásoknak biztosítaniuk kell a cikkben garantált alapjog tiszteletben tartását (*Petrov and X v. Russia*, § 101), különös tekintettel olyan ügyekben, ahol gyermekeket állami nevelésbe vesznek (*W. v. the United Kingdom*, §§ 62 and 64; *McMichael v. the United Kingdom*, § 92; *T.P. and K.M. v. the United Kingdom* [GC], §§ 72-73).
16. A jelen ügyben hozott Bírói Döntés nemcsak az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése szerinti tesztnek, de az EJEE 8. cikk 2. bekezdés szerinti jogkorlátozási feltételeknek (8. cikk 2. bekezdés) sem felel meg. Hiszen a közigazgatási bíróság jogerős döntése egyértelműen megállapította, hogy nem állt fenn törvényes ok a gyermekek nevelésbe vételének fenntartására, innentől fogva pedig a magán-és családi élethez való jog korlátozása nem egyeztethető össze a 8. cikk rendelkezéseivel. A Bírói Döntés mégsem jutott a jogsértés megállapítására, hanem elutasította az indítványozók keresetét. Amennyiben a T. Alkotmánybíróság az indítványt nem fogadja be vagy elutasítja, úgy az indítványozók a 8. cikkben foglalt joguk megsértése miatt az Emberi Jogok Európai Bíróságához fordulhatnak.
17. Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből és az I. cikk (1) bekezdéséből következik, hogy az alapjogok védelme érdekében az államnak olyan jogvédelmi mechanizmusokat kell működtetnie, amelyek garantálják, hogy a klasszikus szerkezetű alapjogok, amilyen a VI. cikkben deklarált magánélethez és családi együttéléshez való jog is, alanyi jogokként kikényszeríthetők legyenek. Egy jogállamban az (alanyi) alapjogok kikényszeríthetősége hézagmentes kellene, hogy legyen: az alanyi alapjogokon esett bármely jogsérelemnek orvosolhatónak, illetve kiküszöbölhetőnek kell lennie, alapvetően bírósági úton.

18. "Az egyedi közhatalmi döntések okozta alapjogséremlék orvoslása végső soron az igazságszolgáltatás feladata. A demokráciák sem képesek azonban kizárni annak lehetőségét, hogy hibás jogértelmezés miatt alapjogsértő bírói döntés szülessen. Ahol pedig a bírói hatalmat nem egyetlen bírósági szervezet, hanem a rendes bíróságok és az alkotmánybíróság együttese gyakorolja, ott adódik a lehetőség, hogy az ilyen hibák esetére meghosszabbítsák az igazságszolgáltatás útját a rendes bíróságoktól az alkotmánybíróságig.

Erre az eljárásra az adhat okot, ha a bíróság az egyedi ügyre vonatkozó jogszabályokat alkotmányellenesen értelmezi és alkalmazza, és ezzel alapjogsérelmet okoz. A valódi alkotmányjogi panasz alapján a jogsérelmet szenvedett személynek jogában áll a számára alapjogsérelmet okozó, más jogorvoslattal már nem támadható bírói döntéssel szemben az alkotmánybírósághoz fordulni. Az eljárás jogkövetkezményeként az alkotmánybíróság pedig jogosult az alapjogsértőnek bizonyult bírói döntést megsemmisíteni, és az újból eljáró bíróság(ok) jogértelmezését kötelező erejű alapjogi iránymutatásokkal formálni.”¹

19. A magyar jogrendszerben az gyermekeket a szüleiktől évekre elválasztó, jogellenes hatósági tevékenység okozta alapjogsérelemre egyetlen jogorvoslati lehetőséget alakított ki a jogalkotó: ez pedig a személyiségi jogi per (ld. az indítvány jogi indokolásának 2.2.1. pontját). Az államnak tehát a személyiségi jogi perekben keresztül kell biztosítania a hatékony alapjogvédelmet az állampolgárokat érő alapjogsértés ellen. Ha ezt az alapjogvédelmi funkciót a személyiségi jogi per nem tudja biztosítani, akkor - más jogorvoslati lehetőség híján - az állam nem teljesíti az alapjogvédelmi kötelezettségét, hiszen védelem nélkül hagyja a polgárait az őket érő alapjogsérelem esetére.
20. Márpedig a személyiségi jogi per csak akkor tekinthető hatékony jogvédelemnek az alapjogsértés orvoslására, amennyiben az *alkotmányos normáknak megfelelő jogértelmezés szerint zajlik*, azaz az Alaptörvény I. cikk (1) és (3) bekezdésének, valamint VI. cikk (1) bekezdésének együttes értelmezése szerint, az alapjogi szükségességi-arányossági tesztet alkalmazza. Ha azonban *contra legem jogértelmezés* miatt alacsonyabb szintű jogvédelmet biztosít a polgári jogi igényérvényesítés (személyiségi jogi per) az alapjogsérelmet elszenvedő polgároknak azáltal, hogy elmulasztja az alapjogi érintettség felismerését és az alapjogi teszt alkalmazását, akkor nem nyújt jogvédelmet az alapjogában sértett polgárnak.
21. Jelen eljárásban ez történt, hiszen a jogerős közigazgatási bírósági döntéssel igazolt módon megtörtént az alapjogsérelem, ám mégsem került sor annak orvoslására. Ebből látszik, hogy az Alaptörvény értelmezésének elmulasztása és a téves Ptk-értelmezés oda vezetett, hogy a polgári peres jogérvényesítés nem töltötte be alapjogvédő funkcióját (ld. az indítvány 2.2.3. pontját). Annál inkább égbekiáltó az alaptörvény-ellenesség, hiszen ugyanebben a viszonyban (polgár - közhatalmi szerv) fordítva a magyar bírói joggyakorlat lehetővé teszi a személyiségi jogi igények érvényesítését, tudniillik azt, hogy a közhatalmi szervek sikerrel perelhetik a polgárokat személyiségi jogi igényeik érvényesítése céljából, de fordított viszonyban, ugyanilyen igényeiket a polgárok nem érvényesíthetik, mert a bíróság szerint személyiségi jogi igényük csak a kártérítés szabályai szerint bírálható el.

¹ SOMODY Bernadette – VISSY Beatrix: „Az alapjogok védelme” in JAKAB András – KÖNCZÖL Miklós – MENYHÁRD Attila – SULYOK Gábor (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia (Alkotmányjog rovat, rovatszerkesztő: BODNÁR Eszter, JAKAB András) <http://joten.hu/szocikk/az-alapjogok-vdelme> (2019). [32]-[33]

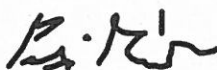
22. A hiánypótlásra felhívó végzés hivatkozik az Alkotmánybíróság azzal kapcsolatos gyakorlatára, hogy a *contra legem* jogalkalmazás a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmére vezethet, és ezzel kapcsolatban a 20/2017. (VII.18) AB határozatban megállapított feltételeket idézi. A hivatkozott határozat szerint: "[21] Az Alkotmánybíróság ezt követően abban a kérdésben foglalt állást, hogy a nyilvánvalóan, az eljáró bíróság által is elismerten *contra legem* jogalkalmazás a konkrét esetben felemelkedett-e alkotmányjogilag is értékelhető szintre, és így sértette-e az indítványozó tisztességes bírósági eljáráshoz való jogát." Azonban fontos hangsúlyozni, hogy a jelen eljárás alapját jelentő indítvány nem hivatkozik a tisztességes eljáráshoz való jogra, hanem az Alaptörvény VI. cikke által garantált szubsztanciális alapjog megsértésre hivatkozik azon az alapon, hogy a bíróság hibás törvényértelmezése az indítványozók alapjogának érvényesítését lehetetlenítette el, vagyis alaptörvény-ellenes jogértelmezéshez vezetett.
23. Tekintettel arra, hogy nem csak az indítványozók számára nem nyújtott alapjogvédelmet a személyiségi jogi per, hanem az indítványban kifejtett, kialakult téves bírói joggyakorlat miatt általában nem nyújt senkinek kellő jogvédelmet, aki hasonló helyzetbe kerül, így álláspontunk szerint *alkotmányjogi jelentőségű kérdésről* van szó, és ezért a t. Alkotmánybíróságnak azon tevékenységére van szükség, amely a bíróságok számára kijelöli az alkotmányos jogértelmezési kereteket - ahogy azt tájékoztatásában jelezte (2. oldal, 2. bek).

III. Adatkezelési nyilatkozat

Ismételten csatoljuk az ezúttal már hiánytalan adatkezelési nyilatkozatot, amely szerint az indítványozók hozzájárulnak nevük nyilvánosságra hozásához.

Budapest, 2021. május 7.

Tisztelettel:

Indítványozók

képv.

dr. Pető Márk, ügyvéd

Mellékletek:

1. Adatkezelési nyilatkozat